

Synthesis Research of Challenges in Educating Roma Students in the Past Decade and Proposed Solutions

Asgari Mohseni Akerdi¹, Vahid Fallah^{2*}, Seyedeh Esmat Rasouli³

1. Ph.D Student of Curriculum Planning, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

2. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

3. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Received: 30 Jun 2024

Accepted: 25 Aug 2024

Available Online: 21 Sep 2024

Keywords

challenges, solutions, education,
Roma students, synthesis research

ABSTRACT

The present study aims to propose a learning model in elementary education with an entrepreneurial approach. The research method is applied in terms of purpose and exploratory in nature. Data collection was conducted quantitatively using a questionnaire as the data collection tool. After the execution of the questionnaire, data analysis was performed through both descriptive and inferential methods using SPSS 16 and Smart PLS software. In this research, descriptive statistics, including frequency, percentage frequency, frequency distribution tables, and chart plotting, were utilized to describe the characteristics of the questionnaire respondents. The results revealed that the component of entrepreneurial educational factors, the component of entrepreneurial organizational factors, the component of extra-organizational entrepreneurial factors, the component of individual factors, and finally, the component of entrepreneurial management factors were all retained in the analysis because none of the components had a factor loading below 0.3. Consequently, all five components, along with their respective indicators, were accepted as dimensions and components of the learning model in elementary education with an entrepreneurial approach. The fit indices in the factor analysis confirmed the model's overall fit.

How to cite:

Mohseni Akerdi, A., Fallah, V & Rasouli, S. E., (2024). Synthesis Research of Challenges in Educating Roma Students in the Past Decade and Proposed Solutions. *Study and Innovation in Education and Development*, 4(2), 125-144.

* Corresponding Author:

Dr. Vahid Fallah

E-mail: Vahidfallah20@yahoo.com

© 2024 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

The education of Roma students has been a significant challenge worldwide due to various socio-cultural, economic, and institutional barriers (1). Roma students are often excluded from formal education systems, and those who do enroll face high dropout rates, poor academic performance, and social isolation (3). Historically, Roma communities have been marginalized, with education systems failing to address their unique cultural and social needs (4). Roma students often face language barriers, a lack of teacher competence in dealing with culturally diverse classrooms, and systemic discrimination (8, 9, 11, 12).

Research suggests that Roma students experience low educational engagement, partly due to cultural dissonance between their home life and school environment (18, 19). For many Roma families, education is not seen as a path to economic security, as their livelihood is not necessarily dependent on formal schooling (5, 27). Therefore, a comprehensive educational framework is needed, focusing on inclusive policies and practices that accommodate Roma students' socio-cultural background while promoting academic success (2).

This study synthesizes the research on challenges faced by Roma students in the past decade and proposes solutions to address these educational barriers. The research aims to provide a comprehensive overview of these challenges and discuss potential policy recommendations to improve educational outcomes for Roma students.

METHODS AND MATERIALS

This research employed a qualitative synthesis approach, focusing on challenges and solutions related to the education of Roma students. The synthesis covered studies conducted over the past decade (2013-2023) and analyzed research articles and dissertations that met specific inclusion criteria. The inclusion criteria for the reviewed studies were focused on elementary education and aimed at identifying the major challenges and potential solutions for Roma students in various educational contexts.

A thematic analysis was conducted on 49 selected studies. These studies were analyzed through coding, categorizing, and identifying patterns of challenges in Roma education. The synthesis followed Robert's six-step synthesis model, which includes identifying the need for research, retrieving studies, organizing and analyzing data, and providing concrete results that are useful for policy implementation.

FINDINGS

The findings identified six key challenges in the education of Roma students:

1. **Cultural Challenges:** Roma students experience significant cultural differences in school, including language barriers and discriminatory attitudes from both teachers and peers. Many teachers have low expectations for Roma students and are not equipped to handle their cultural needs. This cultural mismatch contributes to Roma students' disengagement from education.
2. **Economic Challenges:** Poverty is a pervasive issue among Roma families, which affects their children's access to education. Many Roma children work to support their families and therefore do not attend school regularly. The cost of education, including school supplies and transportation, also poses a significant barrier.
3. **Social Challenges:** Social isolation and prejudice against Roma students are common, leading to exclusion in the classroom and school activities. This marginalization negatively impacts their academic performance and motivation to stay in school.
4. **Administrative Challenges:** Bureaucratic hurdles, such as the lack of proper documentation and residency registration, prevent many Roma children from enrolling in school. Additionally, Roma students are often placed in segregated classrooms, which further isolates them from the broader educational experience.
5. **Academic Challenges:** Roma students often lag behind their peers academically due to irregular attendance, lack of parental involvement, and minimal pre-school preparation. They also face learning difficulties and high dropout rates.
6. **Curriculum Challenges:** The standard curriculum does not account for the cultural and linguistic diversity of Roma students. The lack of culturally responsive teaching materials and unqualified teachers exacerbates the issue, leading to poor educational outcomes.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings revealed that Roma students face six main challenges in education: cultural, economic, social, administrative, academic, and curriculum-related challenges. These challenges are interconnected, with each one influencing the others. Addressing these barriers requires a systemic approach, where all elements of the educational system are aligned to foster inclusivity and support for Roma students.

Culturally, the integration of teachers familiar with Roma language and culture can significantly enhance the engagement of Roma students. Schools should include Roma culture in the curriculum to promote cultural understanding and reduce stereotyping (8, 9). Economically, providing financial support for Roma families, such as scholarships and free transportation, can alleviate the burden of education costs and improve school attendance (30).

Socially, reducing prejudice and encouraging social inclusion in schools are critical. Anti-discrimination measures and fostering intercultural dialogue can help Roma students integrate better into the school environment (7). Administratively, simplifying the enrollment process and ensuring Roma children are not segregated will support their inclusion in mainstream education (21). Additionally, academic support, such as extra tutoring, is essential for addressing the learning gaps that Roma students often experience due to irregular attendance and lack of preschool education (22).

Finally, in terms of curriculum and teacher quality, schools should adopt culturally responsive teaching practices and improve teacher training to handle the diverse needs of Roma students. Flexible curricula that incorporate Roma history and culture can create a more inclusive educational environment, leading to better academic outcomes (43).

In summary, the challenges Roma students face in education are multifaceted and require a comprehensive, systemic response. This involves reforming policies, curricula, and teaching practices to create an inclusive educational framework. By addressing these issues, the education system can better serve Roma students, improving their academic success and social inclusion in the long term.

سنتز پژوهی چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی در دهه اخیر و راهکارهای پیش‌رو

عسگری محسنی آکردی^۱، وحید فلاح^{۲*}، سیده عصمت رسولی^۳

۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران
۲. استادیار، گروه برنامه ریزی درسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران
۳. استادیار، گروه برنامه ریزی درسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

چکیده

تاریخ دریافت: ۴ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۲۵ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۳۰ شهریور ۱۴۰۳

چکیده

مطالعات نشان می‌دهد که کولی‌ها در زمینه دسترسی به آموزش با چالش‌ها و مشکلات متعددی دست و پنجه نرم می‌کنند؛ از این رو پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی در دهه اخیر و راهکارهای رفع آن انجام شد. مطالعه حاضر از نوع کیفی است و از روش سنتز پژوهی و تکنیک تحلیل محتوا انجام گرفت. معیار ورود پژوهش‌ها در این مطالعه، مرتبط بودن با هدف پژوهش و اجرای آن در مقطع ابتدایی در دهه اخیر (۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳) بوده است. جامعه مورد مطالعه، تحقیقات انجام شده در دهه اخیر بود که طی واکاوی محتوایی دسته‌بندی و غربالگری انجام گرفته و در حدود ۴۹ پژوهش که واجد شرایط و معیارهای مدنظر بودند، به صورت هدف مند انتخاب شده، کدگذاری و طبقه‌بندی صورت گرفته و پایه‌های نظری و مضامین اصلی استخراج شدند. یافته‌ها نشان داد که آموزش به دانش‌آموزان کولی در دهه اخیر، با شش چالش عمده از جمله: چالش‌های فرهنگی، چالش‌های اقتصادی، چالش‌های اجتماعی، چالش‌های اداری، چالش‌های تحصیلی و چالش‌های مربوط به برنامه درسی، روبرو بوده است. علاوه بر این، سنتز راهکارهای پیشنهادی برای رفع این چالش‌ها نیز ارائه شد.

کلیدواژه‌ها

چالش‌ها، راهکارها، آموزش، دانش‌آموزان کولی، سنتز پژوهی.

شیوه ارجاع دهی:

محسنی آکردی، عسگری، فلاح، وحید، و رسولی، سیده عصمت. (۱۴۰۳). سنتز پژوهی چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی در دهه اخیر و راهکارهای پیش‌رو. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۴(۲)، ۱۲۵-۱۴۴.

نویسنده مسئول:

دکتر وحید فلاح

پست الکترونیکی: Vahidfallah20@yahoo.com

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

در جهان کنونی یکی از شاخص‌های توسعه اجتماعی، آموزش و نحوه بهره‌مندی از آن است. آموزش به عنوان چهارمین ستون و یا ستون مرکزی نیازهای انسان بعد از غذا، پناهگاه و سلامتی محسوب می‌شود (1). نقش تاثیر گذار آموزش و پرورش در هویت بخشی قومی و نژادی دانش آموزان و فرهنگ‌های مختلف و متعاقب آن خلق بحران یا ایجاد وفاق ملی در کشور غیر قابل انکار است (2). به همین دلیل، همه کشورها یک هدف مهم را دنبال می‌کند و آن برخورداری همگان از فرصت‌های آموزشی با کیفیت مطلوب است که یکی از موثرترین راه‌های تحقق عدالت اجتماعی و کاهش نابرابری اجتماعی و ایجاد فرصت‌های یکسان برای دسترسی آحاد جامعه به آموزش است. آموزش می‌تواند فواید زیادی داشته باشد از جمله: مجهز کردن افراد به مهارت‌های گوناگون، بازدهی اقتصادی بیشتر، شکستن چرخه فقر، بالا بردن تحرک اجتماعی، کاهش نابرابری‌های اجتماعی، مشارکت در امور سیاسی و... (1). بنابراین این نهاد اجتماعی می‌تواند به بقا و دوام جامعه کمک کند.

جامعه ایرانی، از جمله جوامع چندقومیتی به شمار می‌رود که علیرغم وجود زبان فارسی، تاریخ و فرهنگ ایرانی مشترک میان اقوام به عنوان عوامل هویت ساز ملی، دارای تفاوت‌هایی نظیر زبان، لهجه، آداب و رسوم، دین، مذهب و فرهنگ نیز هست. اگرچه این جامعه چندقومیتی، دارای یک هویت جمعی عام است، درون آن هر قوم ویژگی‌های مختص خود را به اعضایش منتقل می‌کند و در نتیجه جامعه با تعدد، تنوع و حتی گاه تعارض هویت و الگوهای رفتاری رو به رو می‌شود. کولی‌ها یکی از اقوام ساکن در ایران هستند که در اغلب شهرها و روستاها زندگی می‌کنند. خاستگاه اصلی آن‌ها هندوستان بوده است (3). کولی در اصل، واژه هندی است و در هندوستان به آن «کاولی» می‌گفتند. این واژه در ایران به دلیل کثرت استعمال به «کولی» تبدیل شده است. مردم در نقاط مختلف جهان، نام‌های مختلفی بر این قوم نهادند: انگلیسی‌ها «جیپسی»، فرانسه «بوهمین»، آلمان «زیگنر»، اسپانیا «جیتانو»، پرتقال «سی گانا»، ایتالیا «زینگاری» و غیره. البته اکنون در بیشتر کشورهای اروپایی با نام «روما» شناخته می‌شوند. حتی در استان‌های مختلف ایران نیز نام‌های مختلفی بر آن نهاده شده است. برای مثال: مازندران و گلستان «گدار و جوکی»، کرمانشاه و کردستان «سوزمانی»، استان مرکزی «غربتی و کولی»، خراسان «قرشمال»، اصفهان «فیوج»، آذربایجان «قره چی یا قاراچی»، شیراز «غربتی و لولی»، بلوچستان «لوری» و... (4).

کولی‌ها یک اقلیت ناهمگن هستند و در سراسر جهان پراکنده شدند. کولی‌ها بزرگترین اقلیت قومی بدون دولت و ملت هستند. برای قرن‌ها گروه‌های کولی به سنت‌ها و میراث فرهنگی خود وفادار بودند (5) و به همین دلیل، به لحاظ میزان بهره‌مندی از مزایایی همچون اشتغال، آموزش، بهداشت و مسکن مناسب با تبعیض‌های چندگانه‌ای روبرو هستند (یوسیوند، محسنی و غیاثوند، ۱۴۰۱، ص ۱۱۰). زندگی در خانواده‌های کولی توسط هنجارهای اخلاقی و سنتی تعیین می‌شود و زنان، مردان، کودکان و سالمندان در چارچوب این هنجارها نقش‌هایی را در خانواده بر عهده می‌گیرند. آن‌ها از جمله گروه‌هایی هستند که بیشتر در معرض رفتارهای تبعیض آمیز در

جوامعی هستند که در آن زندگی می‌کنند (6, 7). آن‌ها با پیش‌داوری‌های مرتبط با مفاهیم کثیفی، استفاده از خشونت و پرخاشگری بیش از حد، مواجه می‌شوند (14-8). تاریخ کولی‌ها شامل طرد، تعصب، تبعید، بردگی، عقیم‌سازی، طرد اجتماعی گسترده و حتی نسل‌کشی است (7, 15, 16).

کولی‌ها در ایران یک گروه همگن نیستند و ویژگی‌های مشترک زیادی با مردم اطراف خود دارند. علی‌رغم به حاشیه رانده شدن، آن‌ها بخشی از جامعه‌ای هستند که در آن زندگی می‌کنند. شهروندی جمهوری اسلامی ایران، بخشی جدایی‌ناپذیر از هویت آنهاست. با این حال، به نظر می‌رسد که آن‌ها به عنوان شهروندان درجه دوم دیده می‌شوند و مجبور هستند در شرایط تحقیرآمیز زندگی کنند. می‌توان کولی‌های ایران را به دو دسته ساکن و کوچ‌نشین تقسیم کرد. کولی‌ها ساکن، بیشتر در حاشیه شهرها و روستاهای اطراف شهر، زندگی می‌کنند و معمولاً با زبان مادری خود، صحبت و ارتباط برقرار می‌کنند. کولی‌ها در گذشته، مشاغلی مانند آهنگری و آوازخوانی، پایکوبی، خنیاگری، فالگیری، ساخت و ساز موسیقی و غیره را بر عهده داشتند که با پیشرفت صنایع و توسعه خدمات این شغل‌ها تقریباً از دست آن‌ها خارج شد و ناچار به مشاغل غیر رسمی، نامنظم و کم‌دستمزد مانند جمع‌آوری ضایعات، کاغذ، پلاستیک و حمل و نقل و... روی آوردند (3). شاید بخش مهمی از مسئله بزهکاری کولی‌ها، رابطه مستقیم با این تغییرات مشاغل داشته باشد (17).

مطالعات نشان می‌دهد که کودکان کولی مشکلات تحصیلی جدی دارند. در اکثر کشورها، سطوح بالای غیبت، کار کودکان، آموزش با کیفیت پایین، ترک تحصیل و ازدواج‌های زودهنگام در میان کودکان کولی رایج است (8, 9, 14, 18, 19). نفرستادن کودکان کولی به ویژه دختران به مدرسه، یکی از مشکلات اصلی است که از فرهنگ کولی نشأت می‌گیرد (8, 9, 11, 12, 20). کودکان کولی در دسترسی به آموزش نیز با چالش‌هایی مواجه هستند؛ کودکان کولی از سیستم‌های آموزشی کنار گذاشته می‌شوند (21) یا اصلاً به مدرسه نمی‌روند (17, 22) و هنگامی هم که به مدرسه می‌روند با سیستم‌هایی که رویکرد آموزش مبتنی بر کلاس را اتخاذ می‌کنند با مشکلاتی مواجه می‌شوند؛ در نتیجه یا در ردیف‌های عقب می‌نشینند و یا با معلم ارتباط برقرار نمی‌کنند (17, 23) و یا اینکه خیلی زود ترک تحصیل می‌کنند. به علاوه کودکان کولی حتی پس از دریافت سطح بالای تحصیلی، با بیکاری و محرومیت مواجه می‌شوند و در نتیجه خانواده‌ها فرزندان خود را به مدرسه نمی‌فرستند؛ بنابراین از بهبود وضعیت آموزشی جلوگیری می‌شود (9, 24). بخش بزرگی از دانش‌آموزان کولی در مدارس با کلاس‌های جداشده از نظر قومی تحصیل می‌کنند (25). عملکرد تحصیلی کودکان کولی به طور قابل توجهی پایین‌تر از سایر دانش‌آموزان است (13, 26). مطالعات نشان می‌دهد که کولی‌ها، فرصت‌های آموزشی مشابهی با اعضای سایر جوامع ندارند (27).

عموماً اعتقاد بر این است که جوامع کولی برای آموزش ارزش قائل نیستند و تحصیل کودک در مدرسه ارزش مثبتی در جوامع کولی ندارد؛ زیرا درآمد آن‌ها به آن بستگی ندارد (28). یکی از مهمترین دلایل ترک تحصیل کودکان کولی، نارسایی اقتصادی است. عدم کفایت اقتصادی خانواده باعث می‌شود که کودکان کولی ترک تحصیل کرده و در شغلی مشغول به کار شوند. به همین دلیل،

برخی از پژوهشگران، فقر را از دلایل اصلی و قطع ارتباط آن‌ها با تحصیل می‌دانند (29, 30). با اینکه می‌دانیم ارتباط قوی بین موفقیت آموزشی و ضعف اقتصادی وجود دارد (31) و شرایط اقتصادی تاثیر منفی بر پیشرفت تحصیلی دارد (32)، اما تحقیقات متعددی نشان می‌دهد که این امر را نمی‌توان تنها به فقر نسبت داد. تحقیقاتی که این موضوع را بررسی می‌کنند، نشان می‌دهند که طرد اجتماعی، ناهماهنگی فرهنگی، نگرش‌های منفی و انتظارات پایین معلمان، بینش محدود معلمان نسبت به فرهنگ کولی، دیدگاه کلیشه‌ای معلمان، معلمان بی‌انگیزه و کلاس‌هایی که اکثر دانش‌آموزان آن کولی هستند هم در این امر نقش دارند (11, 12, 17, 33-35).

نیاز به بهبود وضعیت جوامع کولی، آموزش را به عنوان حوزه اصلی توسعه سیاست و پروژه‌های عملی در خط مقدم بحث‌های بین‌المللی قرار می‌دهد (6, 27). به دلیل این تلاش‌های جهانی، به نظر می‌رسد که خانواده‌های کولی، آگاهی خود را از سودمندی آموزش در رشد فرزندان‌شان بهبود بخشیده‌اند (14, 18, 19, 36) و اهمیت حضور در مدرسه و تاثیر مثبتی که می‌تواند از نظر تحرک اجتماعی و بهبود استاندارد زندگی داشته باشد را درک کرده‌اند (29). آن‌ها تمایل بیشتری برای بهبود نگرش خود، نسبت به حضور کودکان در مدرسه دارند (5, 26, 27). با اینحال، نتایج آموزشی (به عنوان مثال: میزان حضور، مشارکت در مدرسه و...) کمتر از سطح مورد انتظار است و افراد و گروه‌های کولی هنوز در آموزش عملکرد ضعیفی دارند (5, 27).

بنابراین، آموزش اقلیت‌های کولی، همواره با مسائل خاصی روبرو است که بدون پرداختن به آن نمی‌توان انتظار داشت که آموزش‌های ارائه شده، موثر باشند. در زمینه آموزش آن‌ها، تحقیقات گسترده‌ای در جهان، خصوصاً کشورهای اروپایی انجام شده است. اکثر تحقیقات نشان می‌دهند که گروه‌های کولی در سیستم آموزشی آسیب پذیر هستند و از همسالان خود عقب‌تر هستند (8, 9, 18, 19, 37-39). لاریتزن و نودلند (۲۰۱۸)، در تحقیقی ۱۵۱ مقاله را که در مورد کولی‌ها و آموزش آن‌ها در سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۶ در اروپا انجام شده، مورد بررسی قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که هر یک از محققان به نوعی به مشکلات و چالش‌های آموزشی کولی‌ها پرداختند و چالش‌هایی نظیر غیبت از مدرسه، عدم وفقیّت و پیشرفت تحصیلی، مسائل اجتماعی و اقتصادی، تفاوت‌های فرهنگی، نامرئی بودن، عدم شایستگی معلمان، تفکیک و جداسازی، سیاست و اقدام نادرست و خصومت را برجسته کردند (40).

برخی از پژوهشگران، ابتکارات یا پروژه‌هایی را برای حل این چالش‌ها، ارائه می‌دهند. مانند: اهمیت رویکرد کل‌نگر هنگام کار با آموزش کولی‌ها (41, 42) همکاری با والدین و جامعه گسترده‌تر کولی‌ها (8, 9, 43-47) رویکردهای آموزشی مناسب (43, 47) نقش فرهنگ، زبان و تاریخ در تدریس (48) فعالیت‌های فوق برنامه (49) استخدام معلمان کولی (50) و غیره. برخی از کشورها راهکارهای جامع‌تری را در پیش می‌گیرند؛ مانند: استخدام دستیاران آموزشی در صربستان و خدمات پشتیبانی آموزشی مسافرتی در بریتانیا. دستیاران آموزشی و کارکنان خدمات پشتیبانی آموزش مسافرتی با پیش‌دستانی‌ها، مدارس، جوامع، خانواده‌ها و کودکان تعامل دارند. دستیاران آموزشی عمدتاً در سطح کلاس و مدرسه کار می‌کنند و روابط با کودکان و خانواده‌های خاص ایجاد می‌کنند، در حالی که کارکنان خدمات پشتیبانی، در راستای اهداف مشابه اما در سطح شهرداری کار می‌کنند. در صربستان، سازمان‌های غیر دولتی کولی‌ها، در نقش یک واسطه فرهنگی دیگر، کار دستیاران آموزشی کولی را تکمیل و تقویت می‌کند (44).

بنابراین با توجه به دانش و ادبیات موجود، کولیان سراسر جهان در زمینه آموزش، مشکلات و چالش‌های مشابهی را تجربه می‌کنند. توجه به این چالش‌ها و تلاش برای رفع آن‌ها می‌تواند زمینه را برای آموزش‌های کاربردی و موثر فراهم کند و در دراز مدت منجر به کاهش نابرابری‌های اجتماعی، بازدهی اقتصادی بیشتر، بالا بردن تحرک اجتماعی، کاهش جرم و جنایت، شکستن چرخه فقر و غیره شود و از این طریق به بقا و دوام جامعه کمک کند.

مطالعات انجام شده در زمینه آموزش کولی‌ها نشان می‌دهد که دانش آموزان کولی در آموزش با چالش‌هایی روبرو هستند که طی سال‌های اخیر در مطالعات مختلف به آن پرداخته شده و راهکارهایی هم جهت رفع آن ارائه شده است. اما هر یک از این تحقیقات معمولاً به بررسی یکی از ابعاد چالش‌های موجود پرداختند. از این رو به نظر می‌رسد داشتن یک تصویر کلی از وضعیت آموزش دانش آموزان کولی در زمینه چالش‌ها و راهکارهای رفع آن مورد نیاز است که در این پژوهش سعی در بررسی اجمالی این چالش‌ها بر اساس مطالعات انجام شده می‌شود. اعتقاد ما بر این است بازنمایی چالش‌ها، دقیقاً مانند خط مشی، بر چگونگی درک و پرداختن به مسائل تاثیر دارد. در واقع هدف اصلی پژوهش، بررسی چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی در دهه اخیر و بررسی راهکارهای مرتفع نمودن آن‌ها می‌باشد. در واقع سوال اصلی پژوهش این است که مطالعات گذشته چه چالش‌هایی را در زمینه آموزش به دانش آموزان کولی در دهه اخیر برجسته کردند و چه راهکارهایی را برای رفع آن‌ها در نظر گرفته‌اند؟

روش پژوهش

در پژوهش حاضر از روش سنتز پژوهی استفاده شده است. سنتز پژوهی که در برخی موارد معادل فراتحلیل کیفی نیز به کار می‌رود، شامل ترکیب ویژگی‌ها و عوامل خاص ادبیات تحقیق است. سنتز پژوهی در پی تلفیق یافته‌های پژوهش‌هایی است که در پاسخ به سوال پژوهش مشترک هستند. در این روش، دانسته‌های مطالعات مختلف و شاید پراکنده که می‌توانند با نیازهای خاص میدان عمل مرتبط باشند، گردآوری می‌شوند؛ سپس این دانسته‌ها با هم پیوند یافته و کل مجموعه دانش حاصله در قالبی متناسب با نیازهای کنونی، مورد ارزیابی، سازماندهی مجدد و تفسیر قرار می‌گیرند. از این رو، در این روش، صرف کنار هم قرار دادن دانش‌های قبلی مد نظر نیست بلکه بر ترکیب یافته‌های گوناگون در چهارچوبی مشخص که روابطی جدید را در پی دارد، مورد تاکید است (51).

از این رو جامعه مورد مطالعه، شامل کلیه مقالات و پایان نامه‌های دهه اخیر (۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳)، در زمینه چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی می‌باشد. انتخاب دهه اخیر از آن جهت بوده که آموزش دانش آموزان کولی بر اساس پژوهش‌های انجام شده طی این سال‌ها، با چالش‌های زیادی مواجه بوده است و از سوی دیگر طی گذشت زمان و با پیشرفت‌های حاصله بسیاری از چالش‌هایی که در گذشته مطرح بوده، در زمان حال برطرف یا کمرنگ‌تر شده است. لذا در بررسی مسئله چالش‌ها طی سال‌های مختلف باید احتیاط کرد. از این رو در پژوهش حاضر بررسی چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی در دهه اخیر مورد نظر قرار می‌گیرد.

نمونه‌ها با روش هدفمند و گلوله برفی انتخاب شده و تا حد اشباع اطلاعاتی پیش رفته است. ابتداءً عناوین و سپس چکیده‌ها مورد بررسی قرار گرفت و در ادامه متن هر کدام از مقاله‌ها و پایان نامه‌ها جهت برداشت کلی و میزان ارتباط آن با موضوع پژوهش یک بار به صورت اجمالی مطالعه شده و سپس به صورت مضمونی این واحدها تحلیل شده و کدگذاری می‌شوند. با خواندن کل متن، هر کجا که یک مضمون مرتبط با چالش‌ها آموزش به دانش آموزان کولی و یا راهکارهای رفع آن، اشاره می‌شد، تحت عنوان جمله‌های کلیدی در جدول ثبت شده و سپس به صورت مضمونی این واحدها تحلیل شده و کد به آن‌ها اختصاص داده می‌شود. کدگذاری واحدهای معنایی را تا رسیدن به حد اشباع یعنی زمانی که دیگر کد جدیدی بدست نیاید، ادامه می‌دهیم. بعد از اتمام فرایند تحلیل، این کدها را بر اساس شباهت و قرابتی که با هم دارند مقوله بندی شده و در نهایت ابعاد اصلی و زیرطبقه‌ها از داده‌های کیفی استخراج می‌شوند.

در این پژوهش از الگوی ۶ مرحله‌ای سنتز پژوهی روبرتس (51) استفاده شده است که این مراحل عبارتند از:

۱- شناسایی نیاز، اجرای جستجوی مقدماتی، شفاف سازی نیاز؛

۲- اجرای پژوهش به منظور بازیابی مطالعات؛

۳- گزینش پالایش و سازماندهی مطالعات؛

۴- چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل؛

۵- پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده‌های ملموس؛

۶- ارائه نتایج.

با توجه به الگوی ۶ مرحله‌ای روبرتس، به تشریح اقدامات انجام شده در هر یک از مراحل می‌پردازیم:

۱- شناسایی نیاز، اجرای جستجوی مقدماتی، شفاف سازی نیاز

با جستجوی مقدماتی برخی از مطالعات در حیطه آموزش کولی‌ها، مشخص شد که زندگی کولی‌ها در سال‌های اخیر با چالش‌های مختلفی در زمینه اشتغال، مسکن، بهداشت و آموزش روبرو هست (13, 52). یکی از مهم‌ترین مسائل، مسئله آموزش است که طی سال‌های اخیر در مطالعات مختلف به آن پرداخته شده و محققان چالش‌های مختلفی رو برجسته کردند و راهکارهایی نیز جهت رفع آن ارائه شده است. اما هر یک از تحقیقات معمولاً به بررسی یکی از ابعاد چالش‌های موجود پرداخته اند. از این رو، به نظر می‌رسد داشتن یک تصویر کلی از وضعیت آموزش دانش‌آموزان کولی در زمینه چالش‌ها و راهکارهای رفع آن مورد نیاز است.

۲- اجرای پژوهش به منظور بازیابی مطالعات

این مرحله به جستجوی منابع مربوط با نیاز اصلی پژوهش اختصاص دارد. از این رو، ابتدا، کلید واژه‌هایی از قبیل آموزش، چالش‌ها آموزشی، راهکارها، برنامه درسی، مدرسه، غیبت، ترک تحصیل، عدم موفقیت و پیشرفت تحصیلی، تفکیک و جداسازی، تفاوت‌های فرهنگ، خصومت و تبعیض، شایستگی معلمان، سیاست‌ها، نامرئی بودن فرهنگ و... را با کلید واژه‌هایی از قبیل روما، کولی، سینتی، گیتانوس، کاله، مسافران، رومانی، کولی و نام‌های دیگر کولی‌ها ترکیب کرده و از طریق گوگل و گوگل اسکولار، کلیه مقالات

علمی و پژوهشی جستجو و شناسایی شد و سپس با توجه به هدف تحقیق، منابع مرتبط حفظ و منابع غیر مرتبط حذف شد. همچنین با توجه به اینکه پژوهشی که به طور مستقیم به چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی در ایران پرداخته باشد، وجود نداشت و فقط در چند پژوهش به طور غیر مستقیم به این موضوع پرداخته شد، از منابع داخلی و خارجی استفاده شد. این پژوهش با هدف ترکیب یافته‌ها صورت می‌گیرد و هدف اصلی داشتن تصویر کلی از چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی و راهکارهایی برای رفع آن هاست. همچنین از میان منابع صرفاً به پایان‌نامه‌ها و مقالات علمی پژوهشی منتشر شده در مجلات اکتفا شد و به آن دلیل که مقالات علمی و پژوهشی و پایان‌نامه‌ها فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی می‌کنند و این حاکی از اعتبار نتایج آن هاست.

۳- گزینش، پالایش و سازماندهی مطالعات

این مرحله به داوری درباره تعیین مطالعات مرتبط با نیازهای دانشی اختصاص دارد. معیار اصلی ورود در این پژوهش شامل موارد زیر بوده است:

۱- مقالات و پژوهش‌های چاپ شده در زمینه آموزش کولی‌ها در بین سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳.

۲- از آنجایی که روش سنتز پژوهی صرفاً با داده‌های کیفی سر و کار دارد، لذا مقالات و پژوهش‌هایی که با روش کیفی مناسب از قبیل مصاحبه، مشاهده، مرور نظاممند، کتابخانه‌ای و سایر روش‌های کیفی به بررسی چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی و راهکارهای رفع آن پرداختند، مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۳- تحقیقات بایستی داده‌ها و اطلاعات کافی را در ارتباط با اهداف پژوهش، گزارش کرده باشند. از این رو کفایت یک پژوهش جهت بررسی در این مقاله، گزارش چالش‌ها و راهکارهای مرتبط، صرفاً در ارتباط با چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی و راهکارهای رفع آن در دهه اخیر می‌باشد.

۴- پایان‌نامه‌ها و تحقیقاتی که فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی می‌کنند و به صورت مقاله کامل از طریق برخط و به طور کامل چاپ شده باشند.

با توجه به جستجوی انجام شده ۱۳۶ مطالعه در راستای ملاک‌های ورودی پژوهش یافت شد. تعدادی از این مطالعات برای ورود به تحلیل نهایی مناسب نبودند و بر اساس ملاک‌های خروج از فرایند تحلیل پژوهش خارج شدند که ملاک‌های خروجی مطالعه شامل موارد زیر است:

۱- پژوهش‌هایی که اطلاعات کافی در زمینه اهداف این تحقیق گزارش نداده بودند. به عبارت دیگر، پژوهش‌هایی که یا به صورت موردی در سطح متوسطه یا دانشگاه انجام شده بودند. و یا پژوهش‌هایی بودند که به بررسی چالش‌های آموزشی و راهکارهای رفع آن پرداخته بودند و یا در زمینه موضوعی متفاوتی غیر از آموزش و یادگیری، مانند سلامت، موسیقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی بودند.

۲- پژوهش‌هایی که با عناوین و اهداف یکسان انجام شده بودند. از قبیل پایان نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی که مقاله مستخرج از آن‌ها به چاپ رسیده بود.

بر این اساس، روند بررسی مقالات به ترتیب به این شرح است: مطالعات مرتبط با کلید واژه‌ها ۱۳۶ مورد، حذف مقالات نامرتب پس از بررسی عناوین ۴۲ مورد، چکیده مقالات مورد بررسی ۹۴ مورد، حذف مقالات نامرتب پس از بررسی چکیده مطالعات ۳۳ مورد، مطالعات باقیمانده ۶۱ مورد که ۵ مورد آن‌ها پایان نامه و ۳ مورد از آن‌ها فقط چکیده (به علت عدم دسترسی به متن کامل) و ۵۲ مورد با متن کامل، حذف مقالات نامرتب پس از بررسی متن کامل ۸ مورد، کل مقالات نهایی ۴۴ مورد که در ۳ مورد از مقاله‌ها فقط چکیده مورد بررسی قرار گرفت و پایان نامه‌ها ۵ مورد. بنابراین در این پژوهش ۴۹ پژوهش، مورد بررسی قرار گرفت. همانطور که بیان شد برای تحلیل نهایی در این پژوهش از یافته‌های ۵ پایان نامه و ۴۴ مقاله علمی و پژوهشی در دهه اخیر استفاده شد.

۴- تعیین چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل

این مرحله، چهارچوبی پیوند دهنده است که اطلاعات به دست آمده در پیرامون آن ترکیب می‌شود. از این رو چهارچوب ادراکی شکل گرفته در این پژوهش حول دو مفهوم اصلی است:

- ۱- چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی در دهه اخیر: منظور از چالش‌های آموزشی، موانع، مسائل و مشکلاتی هستند که بر سر راه آموزش دانش آموزان کولی وجود دارند و مانع از بدست آمدن نتایج مطلوب در فرایند یاددهی و یادگیری می‌شوند.
- ۲- راهکارهای پیش روی رفع این چالش‌ها: این چارچوب اشاره به چاره جویی و روش‌های حل مسئله چالش‌های موجود دارد.

۵- پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده‌های ملموس

با توجه به یافته‌های حاصل از تحقیقات مرتبط با هدف پژوهش، ابتدا کلیه مؤلفه‌ها از طریق فرایند کدگذاری باز استخراج و سپس بر اساس فرایند کدگذاری گزینشی، کلیه مؤلفه‌ها بر اساس مفاهیم مشترک دسته بندی می‌شوند.

۶- ارائه نتایج ترکیب

در این بخش با توجه به فرایندهای سنتز پژوهی در یک نمای کلی، چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی مورد بررسی قرار می‌گیرد. ابتدا در قسمت فرایند سنتز پژوهی، استخراج چالش‌ها و راهکارها صورت گرفت؛ به این شکل که ابتدا چالش‌های اصلی از طریق فرایند کدگذاری باز شناسایی و سپس مصادیق هریک از چالش‌ها توسط فرایند کدگذاری باز استخراج شد که کلیه داده‌های حاصل، در بخش یافته‌ها گزارش شد و سپس در قسمت فرآورده‌های سنتز پژوهی، از آن جا که هدف سنتز پژوهی، ترکیب کلیه یافته‌های علمی در یک موضوع خاص و رسیدن به یک انسجام واحد است، در بخش ارائه نتایج ترکیب، با مرور مجدد داده‌های

اولیه و کد گذاری مجدد، موارد همپوشانی و قرابت معنایی تا جایکه ممکن بود، با هم ترکیب شده و به صورت یک کل جدید و انسجام یافته، ارائه می‌شود.

یافته‌ها

در این بخش متناسب با الگوی شش مرحله‌ای سنتز پژوهی روبرتس، به بررسی چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی و راهکارهای رفع آن پرداخته می‌شود. از آنجا که کولی‌ها در زمینه دسترسی به آموزش با چالش‌ها و مشکلات متعددی دست و پنجه نرم می‌کنند؛ در جدول زیر، مهمترین چالش‌هایی که آموزش دانش آموزان کولی را تحت تاثیر قرار داده و محققان در پژوهش‌های خود به آن اشاره کرده اند، به همراه راهکارهایی که محققان و کشورهای مختلف برای رفع این چالش‌ها در نظر گرفته‌اند، ارائه شده است. در نگاه اول شاید تصور شود که برای هر چالش، راهکار خاصی وجود دارد، اما در واقع باید به این اصل توجه کرد که کلیه عناصر نظام آموزشی در تعامل با هم عمل می‌کنند و بنابراین باید کلیه مسائل را در کنار هم دید.

جدول ۱. ارائه نتایج ترکیب (فراورده‌های سنتز پژوهی) چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی در دهه اخیر و

راهکارهای پیش رو

مصادیق	مشکلات زبانی؛ ناهماهنگی فرهنگی؛ برخورد تبعیض آمیز و کلیشه‌ای معلمان؛ برخورد تبعیض آمیز همسالان در مدرسه؛ نگرش تبعیض آمیز اکثریت نسبت به کولی‌ها؛ نگرش منفی نسبت به تحصیلات؛ فقدان الگوی فرهنگی و آموزش موفق؛ انتظارات ضعیف والدین و کودکان کولی.	
راهکارها	به کارگیری معلمان آشنا به فرهنگ و زبان کولی؛ به کارگرفتن زبان بومی در مدارس؛ آموزش بین فرهنگی و چند فرهنگی؛ تشکیل سازمان غیر دولتی در نقش یک واسطه فرهنگی (تجربه انگلستان)؛ ایجاد روابط موفق بین مدارس، خانواده و جامعه؛ استخدام و مشارکت دستیار آموزشی (تجربه صربستان) و میانجی‌های کولی آموزش دیده در مدارس؛ ایجاد روابط موفق بین مدارس، خانواده و جامعه و شرکت دادن خانواده‌ها در تصمیم‌گیری مربوط به آموزش و برنامه درسی؛ دسترسی به اقدامات گسترده ضد نژادپرستی با هدف همه بخش‌های جامعه از جمله آموزش؛ طراحی سیاست‌های جامع و حساس از نظر فرهنگی و انطباق آن با بافت محلی؛ به رسمیت شناختن فرهنگ کولی؛ نظارت بر برنامه درسی از نظر انتشار محتوای تبعیض آمیز و کلیشه‌های منفی در مورد کولی‌ها؛ به کارگیری معلم یا دستیاران آموزشی و یا میانجی‌های بین فرهنگی از جامعه کولی، به عنوان الگوهای فرهنگی و آموزشی موفق	۵۰ ۴۰ ۳۰ ۲۰ ۱۰ ۰ ۰ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰
مصادیق	فقر و محرومیت؛ هزینه تحصیلات؛ کودکان کار؛ نرخ بالای بیکاری والدین؛ اشتغال کولی‌ها در اقتصاد غیر رسمی و غیرقانونی و شغل‌های کاذب.	
راهکارها	اعطای کمک‌ها مالی و مشوق‌های اقتصادی و دولتی برای خانواده‌های فقیر جهت ثبت نام و مشارکت در آموزش؛ اعطای حمل و نقل رایگان برای دانش آموزان آسیب پذیر؛ تشویق به ماندگاری در مدرسه با ارائه آموزش‌های سیار و حمایت تغذیه ای؛ تخصیص منابع و کمک‌های اضافی به مدارس که با دانش آموزان کولی کار می‌کنند؛ مداخلات سیاسی برای کاهش هزینه‌های تحصیل شده و ایجاد تمهیداتی برای آموزش در خانه و آموزش از راه دور؛ تدوین سیاست‌های اشتغال برای کولی‌ها؛ افزایش صلاحیت‌های تحصیلی و کسب مهارت‌های بازار کار؛ حمایت از ادامه تحصیل برای شانس بهتر در بازار کار.	۵۰ ۴۰ ۳۰ ۲۰ ۱۰ ۰ ۰ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰
مصادیق	بزهکاری نظیر دزدی، مواد مخدر، زورگیری، دعوا و قماربازی؛ مشکلات پوشش، ظاهر کثیف و عدم رعایت بهداشت؛ نارضایتی والدین غیر کولی؛ انزوا و گوشه‌گیری در کلاس درس؛ فقدان چشم انداز تحصیلی مثل ورود به آموزش عالی، ورود به بازار کار و...؛ پیش داورها و تصورات منفی به همه کولی‌ها، طرد اجتماعی؛ شرایط بد مسکن و بی خانمانی و زندگی در مسکن‌های نامناسب؛ ازدواج زودهنگام و والدین شدن، طلاق و فرزندان رها شده و سبک فرزند پروری نامناسب؛ عدم شرکت در کارهای گروهی.	
راهکارها	تغییر اساسی در نگرش اجتماعی؛ تسهیل دستیابی به خدمات بهداشتی - درمانی اولیه و اعطای خدمات بهداشتی؛ دسترسی به اقدامات گسترده ضد نژادپرستی با هدف همه بخش‌های جامعه از جمله آموزش با هدف کاهش تعصب و پیش داورها؛ تدوین پروژه‌های آموزشی با هدف شناخت و ارزشگذاری تنوع قومیتی در زندگی روزمره مدرسه؛ کمک به دسترسی به بازار کار بعد از فارغ التحصیلی؛ تشویق به مشارکت در آموزش و ادامه تحصیل.	۵۰ ۴۰ ۳۰ ۲۰ ۱۰ ۰ ۰ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰

مصادیق راهکارها	<p>فقدان مدارک هویتی؛ مشکلات سیستم ثبت نام مبتنی بر آدرس؛ تفکیک و جداسازی تسهیل فرایندهای اخذ شناسنامه؛ حمایت و اطمینان از ثبت نام کودکان کولی در مدرسه، حتی در صورت نداشتن کارت شناسایی مناسب؛ تسهیل سیستم ثبت نام مبتنی بر آدرس؛ اجرای سیستم نظارتی مدارس شهرستان با حضور یکی از اعضای جامعه مدنی کولی، جهت افزایش ثبت نام و نرخ مشارکت در آموزش اولیه و همچنین جلوگیری از تفکیک مدارس؛ کاهش تعداد کودکان کولی خارج از مدرسه از طریق اعطای کمک، جهت حضور آن‌ها در مدرسه با هدف ثبت نام تمامی کودکان کولی در مدارس؛ راه اندازی کمپینی برای اطلاع رسانی والدین در مورد عواقب عدم حضور کودکان در مدرسه و پیامدهای منفی دراز مدت جداسازی مدارس کودکان کولی؛ جلوگیری از تفکیک مدارس و تسهیل دسترسی آن‌ها به مدارس مجاور و مختلط؛ اختصاص دادن وسایل حمل و نقل به این دانش آموزانی که در مدارس مختلط و دور از محل ثبت نام می‌کنند توسط اداره محلی.</p>	۵۰ ۳۰ ۲۰ ۱۰ ۰ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰
مصادیق	<p>عدم درگیری خانواده در آموزش؛ تحصیلات اندک والدین؛ افت تحصیلی و شکست تحصیلی؛ ترک تحصیل؛ وفقه در تحصیلات؛ تشخیص فقدان مهارت‌های شناختی و واجد شرایط بودن برای آموزش ویژه؛ عدم آمادگی کافی برای مدرسه و نرفتن به پیش دبستانی؛ غیبت.</p>	
راهکارها	<p>مشارکت دموکراتیک خانواده‌ها در تمام سطوح فعالیت‌های مدرسه مثل برنامه درسی، آموزش، تصمیم گیری، ارزیابی مدرسه و فرایندهای آن</p> <p>ارتقای همکاری بین مدرسه، والدین و جوامع محلی؛ آموزش خانواده در مورد روش‌های موثر برای مشارکت در تحصیل، جهت درک بهتر زندگی و شرایط آن‌ها در خانه؛ مدارس دموکراتیک به عنوان جایگزینی برای نهادهای سلسله مراتبی؛ آماده سازی معلمان آینده برای درک اهمیت کار با خانواده به عنوان کلید موفقیت دانش آموزان کولی در مدرسه؛ در نظر گرفتن محیط قومیتی و اجتماعی در اصلاحات آموزشی باعث تغییر در نحوه توجه خانواده‌ها به مسائل آموزش می‌شود؛ برنامه اصلاحی فعالیت‌های فوق برنامه مثل کلاس‌های تقویتی برای دانش آموزانی که با افت تحصیلی مواجه شده اند؛ تشویق دانش آموزان به مشارکت در آموزش و ادامه تحصیل؛ طرح مدرسه بعد از مدرسه و اجرای آن به صورت داوطلبانه با حسن نیت معلمان و همچنین تخصیص منابع برای گسترش این نوع برنامه و حمایت مالی از جوانان کولی که در برنامه شانس دوم برای حضور در مدرسه ثبت نام کرده اند؛ مهم بودن فعالیت‌های سازمان‌های غیر دولتی محلی که با مدارس همکاری می‌کنند و توسعه برنامه‌های تکمیل کننده برنامه درسی مدارس و حمایت از کار سازمان‌ها؛ جلوگیری از تفکیک مدارس و ممانعت از جداسازی کولی‌ها برای آموزش ویژه و نظارت بر این امر و تسهیل دسترسی به مدارس مختلط و آگاه سازی والدین در مورد عواقب جداسازی مدارس بر آینده فرزندان و جامعه؛ اهمیت دادن به حضور کودکان در آموزش اولیه (پیش دبستانی)؛ حمایت موثر برای افزایش نرخ ثبت نام کودکان کولی در آموزش پیش دبستانی و بهبود مشارکت کولی‌ها در سیستم‌های آموزشی دوران کودکی؛ اعطای مشوق‌های آموزشی به عنوان بلیط اجتماعی برای حضور منظم در مهد کودک‌ها؛ جذاب کردن مدارس با در نظر گرفتن امکانات ورزشی و اجتماعی بیشتر و در نظر گرفتن اعتبارات لازم و رایگان کردن کامل آموزش و پرورش.</p>	
مصادیق	<p>عدم توجه به فرهنگ کولی و نامرئی بودن آن در برنامه درسی؛ عدم انعطاف پذیری برنامه درسی و سیستم آموزشی؛ محتوا و منابع آموزشی ناکافی و غیر مرتبط با زندگی کولی؛ عدم صلاحیت معلمان، کمبود معلمان آموزش دیده و انتظارات و انگیزه پایین آن‌ها؛ روش‌های تدریس نامناسب؛ فقدان کتاب‌ها و منابع آموزشی به زبان مادری</p>	
راهکارها	<p>به رسمیت شناختن فرهنگ کولی در برنامه درسی مدارس؛ توسعه مطالعات و تحقیقات در مورد تاریخ، سنت‌ها و شیوه‌های زندگی مردم کولی؛ به روز رسانی دوره‌های برنامه‌های درسی، نظارت بر وجود و انتشار محتوای تبعیض آمیز در مورد گروه‌های اقلیت کولی؛ تنظیم مواد آموزشی (مانند کتابهای درسی، کتابچه‌ها، لغت نامه‌ها و غیره) که حاوی کلیشه‌های منفی در مورد کولی‌ها است؛ تدوین پروژه‌های آموزشی با هدف شناخت و ارزش گذاری تنوع قومیتی در زندگی روزمره مدرسه؛ گنجاندن جشن‌ها، بزرگداشت‌های تاریخی گروه‌های اقلیت در تقویم تحصیلی برای گرامی داشتن فرهنگ و هویت آن‌ها و اجرای فعالیت‌های آموزشی، به منظور بهبود مستمر صلاحیت‌های متخصصان آموزش و پرورش در مورد موضوعاتی مانند تنوع قومی، اقلیت‌های اجتماعی، تعصب و تبعیض اجتماعی و توجه به برنامه درسی پنهان؛ اطمینان از حضور نمایندگان اقلیت کولی در برنامه درسی و اصلاح برنامه در صورت نیاز؛ انعطاف پذیر نمودن سیستم آموزشی و برنامه درسی و متناسب نمودن آن با نیازهای آموزشی و فرهنگی دانش آموزان کولی؛ دادن اختیارات بیشتر در برنامه درسی به معلمان؛ توسعه محتوای درسی متناسب با فرهنگ؛ به کارگیری معلمان کولی؛ عدم استفاده از معلمان با کیفیت پایین در مدارس کولی‌ها؛ تجدید نظر در رویه‌های مربوط به انتصاب معلمان در مدارس چند فرهنگی و بین فرهنگی؛ به کارگیری معلمان آموزش دیده و مجرب در مسائل چند فرهنگی؛ جذب و حفظ معلمان نوآور در مدارس کولی‌ها؛ افزایش صلاحیت‌های معلمان از طریق آموزش و تجهیز کردن آن‌ها به استراتژی‌های ملموس جهت پرداختن به مسائل در کلاس‌های چند فرهنگی و تمرکز بر رفع نیازهای واقعی دانش آموزان کولی؛ استفاده از روش‌های تدریس متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و مداخلات آموزشی با روش‌های نو آورانه؛ تامین منابع آموزشی لازم.</p>	

همانطور که در جدول بالا قابل ملاحظه است، کلیدی ترین مفهوم در این پژوهش، چالش‌های آموزش به دانش‌آموزان کولی و راهکارهای رفع آن بوده است که این مفهوم کلیدی با شش چالش شده که هر کدام دارای مصادیق متعددی می‌باشند. از سویی دیگر برای مواجهه شدن با هر یک از این چالش‌ها راهکارهایی وجود دارد که عمده ترین راهکارهای شناسایی شده برای هر یک از چالش‌ها در جدول قابل مشاهده است. لذا این جدول یک تصویر کلی از چالش‌ها و راهکارهایی که در پژوهش‌های متعدد و گوناگون به صورت جدا گزارش شده بود، در این پژوهش در یک ترکیب کلی و با یک انسجام واحد ارائه می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد که آموزش به دانش‌آموزان کولی در دهه اخیر، با شش چالش عمده رو برو بوده اند. این چالش‌ها شامل: چالش‌های فرهنگی، چالش‌های اقتصادی، چالش‌های اجتماعی، چالش‌های اداری، چالش‌های تحصیلی و چالش‌های مربوط به برنامه درسی، بوده اند که در دهه‌های اخیر مطالعات مختلف به آن‌ها پرداخته بودند. همچنین برای هر چالش راهکارهایی مطرح شد. در یک نگاه کلی می‌توان گفت هرچند شاید برای رفع هر چالش را کارهایی پیشنهاد شده اما نکته قابل تامل این است که کلیه عناصر آموزشی در ارتباط و تعامل با هم عمل می‌کنند بنابراین رفع چالش‌های موجود، هماهنگی و تعامل همه عوامل و عناصر نظام آموزشی را می‌طلبد لذا در این پژوهش با رعایت توجه به این اصل از ذکر راهکار خاص برای چالش خاص پرهیز شد.

از این رو همانطور که نتایج پژوهش حاضر نشان داد، چالش‌های به وجود آمده در هر بخش یا عنصر در مجموع چالش‌های کلی آموزش به دانش‌آموزان کولی را سبب می‌شوند؛ از این رو، با توجه به اینکه در یک سیستم آموزشی کلیه بخش‌ها و عناصر با هم در ارتباط هستند، بنابراین می‌توان گفت کلیه چالش‌ها نیز در ارتباط با هم خواهند بود. ضرورت نگاه به این مسئله از آن رو است که در رفع چالش‌ها باید نگاه سیستمی داشت و همه بخش‌ها و عناصر را با هم و در تعامل هم دید؛ چرا که کلیه این چالش‌ها مانند زنجیره‌ای به هم مرتبط هستند و کلیه اقدامات انجام شده در یک بخش، باعث تاثیرگذاری در سایر بخش‌ها و عناصر خواهد شد. بنابراین برای رفع یک چالش، باید کل سیستم را با هم دید.

یافته‌های ما از ادبیات تحقیق در مورد آموزش کولی‌ها نشان می‌دهد که: ۱- میزان دستیابی به آموزش در بین کولی‌ها نسبت به غیر کولی‌ها کم است. ۲- سطح سواد کودکان کولی، در مقایسه با همسالان خود پایین تر است و آن‌ها بیشتر دچار افت و شکست تحصیلی می‌شوند. ۳- مقبولیت آموزش در میان کولی‌ها مثل غیر کولی‌ها بالاست اما فرهنگ کولی و عوامل متعدد دیگر را مانع می‌بینند. ۴- نرخ پایین حضور در پیش دبستانی به طور فعال به مضرات دراز مدت دانش‌آموزان کولی کمک می‌کند. ۵- سهم قابل توجهی از جوانان کولی هرگز به مدرسه نرفته‌اند. ۶- نرخ حضور در مدرسه در چندین کشور نشان می‌دهد که کولی‌ها دیر به مدرسه می‌آیند و در مقایسه با همسالان غیر کولی خود، زودتر از موعد، مدرسه را ترک می‌کنند. ۷- در بسیاری از کشورها، کولی‌هایی که به مدرسه می‌روند، در مقایسه با همسالان غیر کولی خود غیبت بیشتری دارند. غیبت می‌تواند به عنوان پیش درآمدی برای ترک تحصیل

در نظر گرفته شود. ۸- دوزبانگی و چندزبانگی پدیده‌های گسترده‌ای در میان خانواده‌های کولی هستند. ۹- سهم بزرگی از دانش‌آموزان کولی در مدارس یا کلاس‌هایی که از نظر قومی جدا هستند، شرکت می‌کنند. ۱۰- در بسیاری از کشورها، سهم بزرگی از کولی‌ها در مدارس ویژه تحصیل می‌کنند. ۱۱- شرایط اقتصادی کولی‌ها، تاثیر منفی بر پیشرفت تحصیلی دارد. ۱۲- ناهماهنگی فرهنگی باعث می‌شود که دانش‌آموزان کولی معمولاً به آموزش رسمی ادامه ندهند. ۱۳- در بسیاری از کشورها، فرهنگ کولی ارزشمند شناخته نمی‌شود و در محیط‌های آموزشی «نامرئی» باقی مانده و به حاشیه رانده می‌شود. ۱۴- معلمان که برای آموزش این دانش‌آموزان انتخاب می‌شوند، معمولاً آموزش کافی ندیده‌اند و صلاحیت پایینی دارند. ۱۵- مطالعات نشان می‌دهد که دانش‌آموزان کولی و خانواده‌های آن‌ها همچنان با تبعیض، تعصب و کلیشه‌های منفی در سیستم آموزشی مواجه هستند. ۱۶- خانواده‌ها در آموزش و برنامه درسی شرکت نمی‌کنند. ۱۷- طرد در جنبه‌های مختلف زندگی کولی‌ها مشهود است. ۱۸- به طور متوسط آرزوهای آرمان گرایانه کولی‌ها بسیار بالاتر از نتایج آموزشی آن‌هاست.

بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده، دسترسی همگانی به آموزش در دوران کودکی، باید به اولین نگرانی برای دانش‌آموزان کولی تبدیل شود. بسیاری از مطالعات ارتباط مهم بین آموزش در دوران کودکی و پیشرفت آینده در آموزش را برجسته می‌کنند. جای تعجب نیست که نرخ پایین حضور در سطح پیش دبستانی، مضرات بلندمدتی برای دانش‌آموزان کولی دارد. رفع موانع بر سر راه آموزش در دوران کودکی چیزی است که اکنون مورد نیاز است. این موارد مربوط به دسترسی فیزیکی (تعداد ناکافی مهدکودک، دوری از خانه‌های کولی‌ها)، فقر درآمدی (ناتوانی در برآورده کردن نیازهای اولیه و پوشش هزینه‌های مربوط به حضور در مدرسه) و پیش داوری - عدم تمایل والدین غیر کولی است که دوست ندارند فرزندان خود را به مهدکودکی بفرستند که کودکان کولی در آن حضور دارند. به عنوان سرمایه گذاری بلندمدت در کاهش محرومیت و آسیب پذیری کولی‌ها، تلاش‌های همه جانبه برای رفع این موانع مورد نیاز است. در عین حال، باید اقداماتی انجام شود تا اطمینان حاصل شود که جریان قومی، توسط مدارس پیش دبستانی تسهیل یا تقویت نمی‌شود.

ترویج افزایش مشارکت کولی‌ها در آموزش ابتدایی، متوسطه و حتی پس از آن برای کاهش پدیده ترک تحصیل بسیار مهم است. روش‌های سنتی رویکرد به آموزش کولی بر اساس تفکیک، توقعات پایین و کاهش محتوای برنامه درسی است. این اقدامات مبتنی بر قضاوت مغرضانه است که منجر به نتایج ناعادلانه برای افراد کولی در سیستم آموزشی و در نتیجه منجر به افزایش بی انگیزگی دانش‌آموزان، افت تحصیلی، ترک تحصیل زودهنگام و کاهش امکانات اجتماعی-اقتصادی و اشتغال آن می‌شود (53).

تحقیقات اخیر، برای ارتقای شمول تحصیلی، موفقیت تحصیلی و کیفیت آموزش برای همه کودکان به دنبال مشارکت دموکراتیک خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی، تصمیم‌گیری و ارزیابی مدرسه و فرآیندهای آن هستند (54). در مکان‌هایی که تعداد زیادی از دانش‌آموزان کولی در آنجا زندگی می‌کنند و به هیچ وجه در مدارس ثبت نام نکرده‌اند، باید توجه ویژه‌ای به ثبت نام اولیه

مدارس شود. در این مکان‌ها؛ اجرای یک سیستم نظارتی مدارس جهت جلوگیری از غیبت و افزایش ثبت نام و نرخ مشارکت در آموزش اولیه (پیش دبستانی‌ها) ضروری است. مدارس ابتدایی عادی باید موظف به ثبت نام دانش آموزان، در محدوده خودشان شوند. از آنجاییکه هر کودکی دارای حق تحصیل است، دولت‌ها باید بر جلوگیری از غیبت و فرار نوجوانان از مدرسه، تمرکز کنند. همچنین باید به دنبال مکانیسم‌هایی برای نگه داشتن دانش آموزان در مدرسه پس از اتمام آموزش اجباری باشند. انتقال از آموزش اجباری به آموزش پس از اجباری بسیار مهم است. اطمینان از اینکه همه کولی‌ها آموزش اجباری را کامل می‌کنند و از انتقال آن‌ها به آموزش پس از اجباری حمایت می‌کنند باید اولویت‌های کلیدی در مداخلات آموزشی کولی‌ها باشد. باید تلاشی سازماندهی شده برای کاهش هزینه‌های آموزش، سرمایه گذاری در کیفیت مدارس (به ویژه در مناطق فقیرنشین) و ارائه مشوق‌های مالی برای کمک به مشارکت در آموزش پس از اجباری صورت گیرد.

برای خانواده‌های کم درآمد، هزینه مدرسه مثل هزینه‌های رفت و آمد، فعالیت‌های فوق برنامه، وسایل مدرسه، وعده‌های غذایی و... زیاد است. تعیین بودجه‌های دولتی و درآمدهای غیر دولتی برای حفظ شمول کولی‌ها؛ اعطای کمک‌های مالی برای ثبت نام و حضور موثر در مدرسه همراه با نظارت، می‌تواند منجر به نرخ‌های بالاتر پیشرفت تحصیلی پس از اجبار شود. همکاری نزدیک بین مؤسسات آموزشی در هر دو انتهای انتقال از آموزش اجباری به آموزش غیر اجباری و راهنمایی حرفه‌ای برای دانش آموزانی که در تلاش برای ورود به آموزش پس از اجباری هستند، می‌تواند منجر به نرخ‌های بالاتر پیشرفت شود. آموزش فراگیر باید جایگزین آموزش تفکیک شده باشد. چون تفکیک، تعاملات بین جامعه را محدود می‌کند، باعث آسیب و انگ زدن به جوامع آسیب پذیر، منزوی کردن آن‌ها از مشارکت عمومی در زندگی اجتماعی، و ایجاد طرد اجتماعی، آسیب و تبعیض اجتماعی می‌شود.

مدارس انفرادی باید پاسخگوی نیازهای واقعی کودکان دارای معلولیت جدی باشند (اگر این خواسته والدین آن‌ها باشد). از سوی دیگر، اکثریت قریب به اتفاق دانش آموزان با نیازهای ویژه باید در مدارس عادی حضور داشته باشند. شواهد بین المللی نشان می‌دهد که چنین حضوری اگر به درستی اتفاق بیفتد، می‌تواند یک رویکرد برنده برای همه افراد ذیربط باشد. البته، برای مدارس که دارای دانش آموزان با نیازهای ویژه هستند، منابع بیشتری باید در دسترس باشد.

تبعیض و تعصب و احساسات ضد کولی، بر ابعاد مختلف زندگی سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تاثیرگذار است. درصد قابل توجهی از کولی‌ها همچنان قربانی تبعیض و طرد اجتماعی هستند. به همین دلیل، کودکان کولی باید توسط کارکنان مدارس که کودکان کولی را تحت پوشش خود قرار می‌دهند، در برابر انگ زدن، تبعیض، تعصب و احساسات ضد کولی، محافظت شوند و در صورت نیاز، موارد اثبات شده تبعیض علیه دانش آموزان کولی، باید توسط مقامات آموزشی مجازات شوند.

سیستم مدرسه در یک جامعه کثرت‌گرا، باید هم یکپارچه و هم بین فرهنگی باشد. چون ایدئولوژی بین فرهنگی ایجاب می‌کند که برنامه درسی به تنوع هر کودک احترام بگذارد و معلمان ماهر و حساس به نیازهای فرهنگ‌های اقلیت وجود داشته باشند. استراتژی بین فرهنگی، همچنین گفت و گوی مورد نیاز برای پرداختن به کلیشه‌های منفی و سوء ظن در کلاس را تسهیل می‌کند. کولی‌ها باید

در توسعه سیاست‌ها و ارائه برنامه‌های آموزشی مشارکت داشته باشند. این امر نه تنها به برنامه درسی مشروعیت می‌بخشد، بلکه از این طریق به الگوهای رفتاری و مشکلات خاص کولی‌ها توجه می‌شود. در حال حاضر، با کمبود معلمان کولی و معلمان ماهر و حساس به نیازهای فرهنگ‌های اقلیت، برای ارائه تدریس مواجه هستیم. بنابراین، توسعه نقش دستیاران آموزشی و میانجی‌ها مطلوب به نظر می‌رسد.

در نهایت، از آنجا که هدف غایی روش سنتز پژوهی ارائه عرصه‌های نو برای شکل‌گیری پژوهش‌های جدید است، لذا به محققان عرصه آموزش کولی در ایران پیشنهاد می‌شود در زمینه چالش‌های آموزش به دانش آموزان کولی مطالعات بیشتری صورت گیرد تا چالش‌های جدیدی که در زمان حال آموزش کولی‌ها با آن مواجه است، شناسایی و جهت رفع آن راهکارهای علمی و کاربردی ارائه شود.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Mousavi S, Fathi Vajargah K, Haqqani M, Safaee Movahhed S. Designing a Special Curriculum Model for Afghan Immigrants in the National General Education System. *New Educational Thoughts Quarterly*. 2022;18(2):29-52.
2. Garshasbi A, Fathi Vajargah K, Arafah M. The Role of Ethnicity in the Hidden Curriculum of the Second Year of High School. *Iranian Curriculum Studies Quarterly*. 2021;16(61):27-58.
3. Shahrnazar M. Life and Work of Gypsies in Iran 2021. Available from: <https://hamshahrionline.ir/x65nb>.
4. Yousivand S, Mohseni RA, Ghiyasvand A. An Analysis of Gypsies' Lived Experience of Social Exclusion (Case Study: Gypsies in Khorramabad). *Scientific Quarterly of Sociology of Culture and Art*. 2022;14(1):106-25.

5. Rosário P, Núñez JC, Vallejo G, Azevedo R, Pereira R, Moreira T, et al. Promoting Gypsy children's behavioural engagement and school success: Evidence from a four-wave longitudinal study. *British Educational Research Journal*. 2017;43(3):554-71. doi: 10.1002/berj.3271.
6. O'Hanlon C. The European Struggle to Educate and Include Roma People: A Critique of Differences in Policy and Practice in Western and Eastern EU Countries. *Social Inclusion*. 2016;4(1):1-10. doi: 10.17645/si.v4i1.363.
7. Murray C. A minority within a minority? Social justice for traveller and Roma children in ECEC. *European Journal of Education*. 2014;47(4):569-83. doi: 10.1111/ejed.12009.
8. Bhopal K, Myers M. Gypsy, Roma and Traveller pupils in schools in the UK: Inclusion and 'good practice'. *International Journal of Inclusive Education*. 2009;13:299-314. doi: 10.1080/13603110701748403.
9. Bhopal K, Myers M. Marginal groups in marginal times: Gypsy and Traveller parents and home education in England, UK. *British Educational Research Journal*. 2016;42(1):5-20. doi: 10.1002/berj.3198.
10. Cudworth D. 'There is a little bit more than just delivering the stuff': Policy, pedagogy and the education of Gypsy/Traveller children. *Critical Social Policy*. 2008;28:361-77. doi: 10.1177/0261018308091275.
11. Derrington C. Supporting Gypsy, Roma and Traveller pupils. In: Richards G, Armstrong F, editors. *Teaching and learning in diverse and inclusive classrooms*. Oxon: Routledge; 2016. p. 41-51.
12. Derrington C, Kendall S. Challenges and barriers to secondary education: The experiences of young Gypsy Traveller students in English secondary schools. *Social Policy & Society*. 2008;7:119-28. doi: 10.1017/S1474746407004058.
13. Tor H. Roman çocukların okul başarısızlığına ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2017;6(3):91-8.
14. Macura-Milovanović S, Munda M, Peček M. Roma pupils' identification with school in Slovenia and Serbia: Case studies. *Educational Studies*. 2013;39:483-502. doi: 10.1080/03055698.2013.801768.
15. Symeou L, Karagiorgi Y. Culturally aware but not yet ready to teach the "others": Reflections on a Roma education teacher training programme. *Journal for Multicultural Education*. 2018;12(4):314-29. doi: 10.1108/JME-02-2017-0012.
16. Symeou L, Luciak M, Gobbo F. Teacher training for Roma inclusion: Implementation, outcomes and reflections of the INSETRom Project. *Intercultural Education*. 2009;20(6):493-6. doi: 10.1080/14675980903448528.
17. Ateş A, Ünal A. Roma Mothers' Experiences with Their Children's Schools. *Education and Science*. 2022;47(210):299-319. doi: 10.15390/EB.2022.11176.
18. Hamilton P. School books or wedding dresses? Examining the cultural dissonance experienced by young Gypsy/Traveller women in secondary education. *Gender And Education*. 2018;30(7):829-45. doi: 10.1080/09540253.2016.1270423.
19. Hamilton P. Engaging Gypsy and Traveller pupils in secondary education in Wales: tensions and dilemmas of addressing difference. *International Studies in Sociology of Education*. 2018;27(1):4-22. doi: 10.1080/09620214.2017.1377100.
20. Bedmar VL, León NT. Lifelong learning of gypsy women in Spain. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2012;46:3119-23. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.06.022.
21. Helakorpi J, Lappalainen S, Mietola R. Equality in the making? Roma and Traveller minority policies and basic education in three Nordic countries. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 2020;64(1):52-69. doi: 10.1080/00313831.2018.1485735.
22. Alexiadou N. Framing education policies and transitions of Roma students in Europe. *Comparative Education*. 2019;55(3):422-42. doi: 10.1080/03050068.2019.1619334.
23. Kyuchukov H. Transformative education for Roma (Gypsy) children: An insider's view. *Intercultural Education*. 2000;11(3):273-80. doi: 10.1080/14675980020002420.
24. İlik B. Türkiye'de Roman yurttaşların sorunları ve çözüme ilişkin çalışmalar: Romanların yoğun olarak yaşadığı alanlarda sosyal içermenin desteklenmesi operasyonu için teknik destek projesi (SİROMA) 2016. Available from: <https://docplayer.biz.tr/49068264-Turkiye-de-roman-yurttaslarinsorunlari-ve-cozume-iliskin-calismalar.html>.
25. Bruggeman C. Roma education in comparative perspective: Findings from the UNDP/World Bank/EC regional Roma survey. 2012.
26. Boyle A, Flynn M, Hanafin J. Optimism despite disappointment: Irish traveller parents' reports of their own school experiences and their views on education. *International Journal of Inclusive Education*. 2020;24(13):1389-409. doi: 10.1080/13603116.2018.1530805.
27. Rosário P, Pereira B, Magalhães P, Moreira T, Mesquita S, Fuentes S, et al. A brief school-based intervention on Gypsy culture: A longitudinal cluster randomized trial. *The Journal of Educational Research*. 2020;113(6):462-74. doi: 10.1080/00220671.2020.1855096.
28. Dolean D, Tincas I, Damsa CI. What factors influence the development of reading fluency of Roma children? The effects of whole-class repeated readings and school absenteeism. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai*. 2016;61(2).
29. Strataki I, Petrogiannis K. Greek Roma mothers' relationship with education: Aspirations and expectations regarding the educational future of their children. *Contemporary Social Science*. 2021;16(4):480-93. doi: 10.1080/21582041.2020.1850848.

30. Orçan M, Çiçekler CY, Arı R. A study on the mothers of Roma children who are a risk group. *European Journal of Educational Research*. 2014;3:59-72. doi: 10.12973/eu-jer.3.2.5.
31. Coley R, Baker B. *Poverty and Education: Finding the Way Forward*. 2013.
32. Avery H, Hoxhallari I. From policy to practice: Roma education in Albania and Sweden. *The Urban Review*. 2017;49:463-77. doi: 10.1007/s11256-016-0394-5.
33. Marsh CJ. *Integrative Research: Synthesis Research*. In: Short EC, editor. *Methodology of Curriculum Studies*. Tehran: SAMT Publishing; 2008. p. 1-22.
34. Sandu ON. Civic and intercultural education: A means for community development and attitude change. *SAGE Open*. 2015;5(2):1-6. doi: 10.1177/2158244015580371.
35. Wilkin A, Derrington C, White R, Martin K, Foster B, Kinder K, Rutt S. *Improving outcomes for Gypsy, Roma and Traveller pupils: Final report*. 2010. doi: 10.1037/e607172011-001.
36. Smith ART. Insights into the shifting perspectives of members of the Gypsy and Traveller community on schooling, and implications for school leaders. *Management in Education*. 2017;31(1):14-20. doi: 10.1177/0892020616683337.
37. Katherine Pollock L. *School Experiences of Gypsy, Roma and Traveller Children: An Exploration of Psychological Sense of Community*. Newcastle upon Tyne: Newcastle University; 2019.
38. Patache L, Ghencea F, Negurita O. Identifying constraints on Roma minority education provision in Romania. *Technium Social Sciences Journal*. 2022;28:836-48. doi: 10.47577/tssj.v28i1.5969.
39. Patache L, Negurita O. An Overview on Romanian Strategies regarding Roma Minority Concerning Education and Employment. *Journal of Economic Development, Environment and People*. 2020. doi: 10.26458/jedep.v9i2.666.
40. Lauritzen SM, Nodeland TS. "What is the problem represented to be?" two decades of research on Roma and education in Europe. *Educational Research Review*. 2018. doi: 10.1016/j.edurev.2018.04.002.
41. Hemelsoet E. Shaping the right to education for Roma children: A case study of present practices in Ghent, Belgium. *Intercultural Education*. 2015;26:94-105. doi: 10.1080/14675986.2015.1023009.
42. Myers M, Bhopal K. Gypsy, Roma and Traveller children in schools: Understandings of community and safety. *British Journal of Educational Studies*. 2009;57:417-34. doi: 10.1111/j.1467-8527.2009.00442.x.
43. Flecha R, Soler M. Turning difficulties into possibilities: Engaging Roma families and students in school through dialogic learning. *Cambridge Journal of Education*. 2013;43:451-65. doi: 10.1080/0305764X.2013.819068.
44. Klaus S. *Using Cultural Brokering Strategies to Improve the Early Childhood Education of Roma, Gypsy and Traveller Children: Case studies from the UK and Serbia*. London: University College London; 2018.
45. Klaus S, Marsh A. A special challenge for Europe: The inclusion of Roma children in early years education and care. *European Early Childhood Education Research Journal*. 2014;22:336-46. doi: 10.1080/1350293X.2014.91289.
46. Klaus S, Siraj I. Improving Roma participation in European early childhood education systems through cultural brokering. *London Review of Education*. 2020;18(1):50-64. doi: 10.18546/LRE.18.1.04.
47. Noula I, Cowan S, Govaris C. Democratic governance for inclusion: A case study of a Greek primary school welcoming Roma pupils. *British Journal of Educational Studies*. 2015;63:47-66. doi: 10.1080/00071005.2014.984654.
48. Kárpáti A, Molnár ÉD, Munkácsy K. Pedagogising knowledge in multigrade Roma schools: Potentials and tensions of innovation. *European Educational Research Journal*. 2014;13:325-37. doi: 10.2304/eej.2014.13.3.325.
49. Battaglia M, Lebedinski L. With a little help from my friends: Medium-Term effects of a remedial education program targeting Roma minority. *Economics of Education Review*. 2022;86:102196. doi: 10.1016/j.econedurev.2021.102196.
50. Stark O, Berlinschi R. Community influence as an explanatory factor why Roma children get little schooling. *Public Choice*. 2021;189(3):93-114. doi: 10.1007/s11127-020-00860-z.
51. Kaviani H, Nasr AR. Synthesis of Curriculum Challenges in Higher Education in the Last Decade and Future Solutions. *Biannual Journal of Curriculum Studies in Higher Education*. 2016;7(13):7-26.
52. Rogers C. *Inclusion or Exclusion: UK education policy and Roma pupils. Social and Economic Vulnerability of Roma People - Key Factors for the Success and Continuity of Schooling*. Cham: Springer; 2021. p. 3-17.
53. Macías-Aranda F. *Contribuciones del Pueblo Gitano para luchar contra la Pobreza y el Antigitanismo a través de su participación en Actuaciones Educativas de Éxito*. Barcelona: University of Barcelona; 2017.
54. Segovia-Aguilar B, García-Cabrera M, Hinojosa-Pareja E. Transforming Difficulties into Possibilities: Family Training as an Action for Educational Success in Contexts of Poverty. *The Qualitative Report*. 2020;25(4):975-98. doi: 10.46743/2160-3715/2020.4236.